

השיעור המרכזי בבית הרב קוק רח' הרב קוק 9 ירושלים בכל יום שלישי 20:00

בסייעתא דשמיא

בית לחם יהודה

סודה של מלכות בית דוד

שיעור מבית הרב קוק לכבוד חג השבועות

מאת: הרב יצחק חי זאגא

דף המקורות בסוף העלון

בית לחם יהודה

שלו' לכולם, אנו עומדים לפני חג השבועות. המנהג הוא לקרוא את מגילת רות בחג מתן תורה. מגילת רות היא בעצם מגילת הורחה ולידתה של מלכות בית דוד. הפעם ניקח ביטוי אחד מן המגילה. ביטוי שנראה תמים, אבל כונס בתוכו עולמות שלמים, ואולי את כל סודה של המגילה. הביטוי הוא - 'בית לחם יהודה'.

המגילה פותחת במילים [מקור א'] 'ויהי בימי שפוט השופטים, ויהי רעב בארץ, וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדה מואב'. שימו לב, עוד לפני שאומרים לנו מי האיש ואיך קוראים לו, מציינים את העובדה שהוא מבית לחם יהודה והולך לגור בשדה מואב. מה זה בית לחם יהודה? אנחנו כל כך רגילים לדבר בפשטות על בית לחם, קבר רחל בבית לחם, ולא שמים לב למשמעות המילים. מה זה בית לחם יהודה? למה העיר החשובה הזאת של שבט יהודה נקראת כך? מה זה מאפיות? שבט יהודה מאפיות? היו מוכרים לחמים?

הדבר עוד יותר מעניין, כי הקרבן של חג השבועות הוא קרבן של לחם. בויקרא כג' [מקור א'] נאמר: 'עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לד' לחם תנופה שתיים'. מה שמכונה אצל חז"ל - שתי הלחם. בדרך כלל לא מביאים קרבן מן החמץ, וכאן יש לנו קרבן שתי הלחם.

עוד דבר מעניין, כפי שלמדנו בשיעורים קודמים, רות היתה צריכה להתמודד עם הטענה, שמואביה אינה יכולה להתגייר, שהרי נאמר בדברים כג' [מקור א'] שלא יבוא עמוני ומואבי בקהל ד', ומה הסיבה? על אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים. שוב אנו פוגשים את הלחם. אתם שמים לב שיש פה מתקפת לחם. מכל הכיוונים. והשאלה היא מה הסיפור של הלחם. אז בואו נתחיל להתבונן לעומקם של דברים.

לחם ומלחמה

בית לחם יהודה. ראשית, אנו צריכים לזכור ששבט יהודה הוא שבט המלכות בישראל, עוד מימי יהודה בן יעקב אבינו. אומר לנו הרמב"ם הלכות מלכים פרק ד' [מקור ב'] על מלך ישראל - וְכָל יְהוּדָה מְעַשְׂוִי לְשֵׁם שָׁמַיִם. לקרוא דברים אלו היום, זה כמו מרפא לנפש עייפה. כל התנהלותו של המלך ראש הממשלה, צריכה להיות ללא אינטרסים. הכל לשם שמים. ותהיה מגמתו ומחשבתו להרים דת האמת. לרומם את הדת היהודית שהיא מה שיש לעם ישראל לומר בעולם. ולמלאות העולם צדק, ולשבור זרוע הרשעים. לא כמו היום, שמדברים על משפחות פשע, כדבר נורמלי. ולהילחם מלחמות ה', שאין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות.

אם כן, שבט יהודה הוא השבט האחראי על המלכות בישראל, והמלך צריך לעשות מלחמות. כך גם בשופטים א' [מקור ב'] כששואלים בני ישראל את השם מי יעלה לנו אל הכנעני בתחילה להילחם בו? מי ינהיג את עם ישראל במלחמה? והתשובה היא, ויאמר ד' יהודה יעלה. זהו תפקידו של שבט יהודה. לפי זה הביטוי 'בית לחם יהודה', יתפרש מלשון מלחמה. משום שהם מנהיגים את עם ישראל למלחמה לנצחון. השאלה היא, האם אין בכלל קשר ללחם כפשוטו?

סגולת הלחם

בבראשית יד' [מקור ג'], מסופר על אברהם אבינו שנלחם עם המלכים ומציל את לוט מן השבי. ואחרי שסיים המלחמה, בא שם בן נח, המכונה מלכי צדק מלך שלם, והוא מוציא לאברהם והלוחמים שלו, לחם ויין. רש"י מסביר, כך עושים ליגיעי מלחמה. מה שמרגיע ומחזק את הלוחם זה לחם ויין.

גם הביקורת על המואבים שלא קידמו אותנו בלחם ובמים בדרך בצאתנו ממצרים, מוסברת על ידי רש"י, בדרך: כשהייתם בטירוף. משמע מדבריו, שהמדבר מטרף דעתו של אדם, ובמצב הזה זקוק הוא ללחם ומים שירגיעו ויחזקו אותו. את הטירוף המדברי מסביר הרב צבי יהודה בשיחותיו לספר במדבר - עמ' 24, ועמ' 53 [מקור א']. אומר הרצ"ה, האדם זקוק לבית, לקביעות. זו בריאותו. דברים קבועים ומסודרים. פה הוא גר, שם בית הכנסת שלו. כשאדם נמצא בביתו, במשפחתו או בבי רבנו, הוא מוגן ומשומר, שקט ושלו, מוקף קירות וקבוע בסדר חיים רגיל. לעומת זאת בדרכים יש סכנות, סיבוכים, התנגשויות. ובמצב הזה צריך לקדמו בלחם ומים.

פתחנו בהבנה שלחם מלשון מלחמה, ועתה אנו רואים שגם כמאכל, הלחם, הוא המזון המתאים ללוחמים אחרי מלחמה, ולמוטרפים במלחמת החיים המדברית. ישאל השואל, האם מדובר בפחמימות שבלחם או שיש משהו מעבר לכך?

לא על הלחם לבדו

יש מי שיאמר, תסלח לי, אבל לחם זה לחם, מה אתה עושה ממנו עניין? התזונאים יגידו שבלחם יש פחמימות, זה מוסיף סוכרים. בסדר, לא אמרתי שלא. אבל בואו ניקח את הדברים למקום הרבה יותר עמוק.

השפת אמת לפרשת עקב תרמט' [מקור ד'] מסביר את הפסוק המפורסם, 'לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ד' יחיה האדם'. אנו רגילים לחשוב, שהכונה היא לומר,

שלא די לו לאדם בתזונה גשמית, הוא זקוק גם לתורה ומצוות. אבל השפת אמת מביא משם האר"י הקדוש פירוש עמוק וחדשני. הוא אומר שחיות מאמרו יתברך, שיש בתוך המאכל, נותן חיות אל הנפש, כמו שהגשמיות של הלחם, הפחמימות, מחיה את הגוף. והפסוק יתפרש כך, לא על הלחם במרקם הפיזי שלו בלבד יחיה האדם, אלא גם על מוצא פי השם הגנוז בלחם. במאכל יש גם כח חיים שמסתתר עמוק בתוכו, וכשאתה אוכל, זה מרומם את נפשך. לפי זה בלחם יש סגולה רוחנית, כח רוחני, לחזק את הלוחם במלחמה. עוד מצאנו בתהלים קד' [מקור ה'], 'ולחם לבב אנוש יסעד'. הגמרא בברכות מסבירה שלא כל מאכל סועד את ליבו של האדם. דוקא הלחם הוא בעל סגולה מיוחדת הסועדת את הלב.

הפרשת חלה

במדבר טו' [מקור ה'] מצוה התורה על הפרשת חלה מעיסת הלחם. ושם נאמר, 'בבואכם אל הארץ. רש"י מסביר, מדוע לא נאמר 'כי תבוא' כמו בכל מצוות הפרשת תרומות ומעשרות? משום שבכל השאר לא התחייבו אלא רק לאחר ארבע עשרה שנים, שבע שנות כיבוש, ושבע שנות התיישבות שבהם חילקו את הנחלות. אבל בהפרשת חלה התחייבו מיד בבואם אל הארץ, כשרק התחילו לאכול מלחם הארץ, מיד בתחילת הכיבוש. השאלה היא כמובן, במה שונה מצות חלה? מדוע בה הצטוו מיד בכניסתם לארץ?

כשאני לוקח עיסה, כדי להגיע לעיסה הזו מה הייתי צריך לעבור? הייתי צריך להגיע לאדמה, והנה יש בה קוצים. אתה מסתכל על האדמה הזאת ואומר, יש קוצים, תראה כמה מחסומים, אז אתה הולך הביתה. ככה לא מגיעים ללחם. מי שרוצה להגיע למטרה שלו, צריך להיות לוחם, לא רק לוחם כחייל בצבא, אלא גם בכל ענייני החיים. לחנך את הילדים, לבנות בית. כל אחד איפה שהוא נמצא. המלחמה מתחילה בשדה קוצים. חריש אחד להוציא את הקוצים, עכשיו מתחילים לראות את האדמה. חריש שני בשביל לפתוח את האדמה. אחר כך צריכים לזרוע, אחרי זה צריך לכסות, אחרי זה צריך להשקות, או לצפות לגשם. אם באים מזיקים צריך לגרש אותם. החיטה צומחת - צריך לקצור, קצרת - צריך לדוש, דשת - צריך לזרות, זרית, הגרעינים יצאו, עכשיו צריך לטחון אותם. יצא לך קמח, כל הכבוד! עכשיו לך תלוש את הקמח עם מים כדי שתצא לך עיסה. שימו לב! כל תהליך יצירת הלחם, מייצג בעצם את מלחמתו של האדם לברר את העולם. להוציא את הטוב הגנוז בו.

על מה מפרישים חלה? לא על הלחם שיוצא בסוף, אלא על העיסה הנילושה. למה? כי הפרשת חלה היא לרומם את עצם הלישה. מה זו לישה? הקמח הוא המון המון פרטים קטנים, כמו כל פרטי המציאות. יכול אדם לומר, בכל הפרטים האלה, איפה אני מוצא את הקב"ה? אומרת לו התורה, עליך ללוש את כל פרטי המציאות, לחברם, לייחדם, לראות את האחד ברוך הוא שעומד מאחורי ובתוך כל הפרטים המרובים שבחיים. הפרשת חלה מנשאת את עצם עבודת הלישה, הנלחמת לחיבור כל פרטי העולם, ליחוד שמו יתברך על הנבראים כולם. שוב אנו רואים את המלחמתיות של הלחם.

והלישה, מלחמת היחוד, זוהי בעצם עבודת הכיבוש. כשבני ישראל מגיעים לארץ כנען לכובשה בצו האלוקים, הם מוצאים את הכנענים. אלה עומדים כמחסום בפני הקדושה. הם היו עובדי עבודה זרה מהסוג הכי גרוע, והקב"ה ציוה לסלקם מן הארץ. הם היו מעבירים לידים באש. דברים נוראים. בכיבוש הארץ, מגלים ישראל את אור ד' בעולם.

בשביל מלאכת הכיבוש צריך לחם. מדוע? ראינו את חטא המרגלים. דיבורם על הפחד מהענקים, ואיך אפשר לכבוש את הארץ, וכן הלאה. התורה מצווה לא תירא מהם. עליך

להילחם. ואם כן, צריך את הלחם לחזק את הלוחם, לחזק את עם ישראל לקום ולהילחם. לא ליפול כחולשת המרגלים. ולכן, מיד בתחילת הכיבוש יש הפרשת חלה, שהיא מרוממת את הלישה, את המלחמה ליחוד שמו יתברך בעולם, כחלק מיצירת הלחם, אשר נועד לחזק את העם לעשות את הכיבוש.

סיכום ביניים. עד כה ראינו שהלחם קשור לעניין המלחמה, המלכות המעשית, תפקידו של שבט יהודה. ועוד למדנו שיש בסגולתו של מאכל הלחם, בדבר ד' הגנוז בו, את הכח לחזק את הלוחם. אבל זוהי רק ההתחלה.

כתב חידה

בדברי הימים א' ד' [מקור ו'], אנו מוצאים כתב חידה ממש כפשוטו. נאמר שם – 'ויואש ושרף אשר בעלו למואב, וישובי הלחם, והדברים עתיקים'. לא מובן. אבל כתב החידה הזה, כשנבין אותו עוד מעט, הוא יותר מתוק מדבש. המדרש בילקוט שמעוני רות תר' [מקור ו'] מסביר – 'כתיב מחלון וכליון וכתוב ויואש ושרף, רב ושמואל, חד אמר מחלון וכליון שמם, ולמה נקרא שמם יואש ושרף, יואש שנתיאשו מן הגאולה, ושרף שנתחייבו שרפה למקום, וחד אמר יואש ושרף שמם, ולמה נקרא שמם מחלון וכליון, מחלון שעשו עצמם חולין, וכליון שנתחייבו כליה'. אם כן יואש ושרף הם מחלון וכליון, ומכונים הם כך, כי נתיאשו מן הגאולה, ונתחייבו בשל כך שריפה. אשר בעלו למואב – שנשאו נשים נכריות. וישובי הלחם – זו רות המואביה שנדבקה בבית לחם. והדברים עתיקים – דברים הללו עתיק יומין אמרן'. מדהים. זוהר בתוך המקרא, עתיק יומין אמרן.

חז"ל אומרים לנו דעו לכם שאלימלך, מחלון וכליון, גדולי הדור היו. ואלימלך אמר אלי מלך, אני אקים את המלכות בישראל. ואכן הגיעה השעה ועם ישראל היה צריך אותו, היה רעב בארץ. היה לו את כל מה שצריך כדי לפרנס את הדור. היתה לו האפשרות להתפלל על הדור, להביא רחמים על הדור, ולפתור לדור את הבעיות. הוא יכול היה בהחלט להקים את המלכות בעצמו, בדיוק כמו שחלם. אבל זאת מחלה של אנשים גדולים, הם מכינים, הם עובדים, הם משתוללים, הם מוסרים נפשם, ואז פתאום מגיע הרגע שהם יכולים לממש את חלומם הגדול, והם נתקפים במין חולשה כזאת: מה אני צריך לפרנס את כולם, בשביל מה לי כל העניין הזה? למה לי? אני צריך את השקט שלי, למה שאני אתחיל להיכנס לפוליטיקה? חז"ל אמרו לנו, שלא היה בראש שלו, שידפקו לו כל הזמן בדלת, תביא אוכל. מה קרה פה? היתה פה מחשבה ענקית, עצומה, שעמדה לפני מימושה. אבל הם נתיאשו מן הגאולה. אמרו: עזוב, תן את השקט שלנו, בוא ניסע לחו"ל נתפוס איזה שקט במואב, עד שהעניינים ירגעו.

עובד אדמתו

עכשיו ראו כמה שזה יפה, הפסוק מתחיל 'וילך איש מבית לחם יהודה', כלומר, איש שהיה מיועד להיות לוחם, מנהיג, המוליך את עם ישראל אל הגאולה שלו. אבל הוא הלך לגור בשדה מואב. זאת הייתה הנפילה שלו. רות, בכל הדרך המדהימה שהיא הולכת בה, מה היא רוצה בעצם? היא רוצה למצוא את הגואל ממשפחתו של מחלון בעלה, להתחתן איתו ולהוליד ילד. והילד הזה יהיה ההמשך של מחלון שנפטר. אז בעצם רות רוצה לגאול את המחשבות הטובות של אלימלך, שהתחילו להתממש במחלון, ונאבדו על ידי החולשה שתפסה אותם ברגע האמת. היא רוצה להחזיר את מחלון לעולם הזה, על מנת שימשיך את הדרך.

וכשמסתיימת מגילת רות, אנחנו שומעים מהו השם המיוחד שקיבל הילד הזה. רות פרק ד' [מקור ז']: יולד בן לנעמי.. ותקראנה שמו עובד. למה קראו לו עובד, מה יש בשם הזה? הפסוק במשלי יב' יא' [מקור ז'] אומר: עובד אדמתו ישבע לחם. מה רות רוצה להגיד בשם הזה? רות הצדקת מכריזה בקול גדול, הילד הזה לא יהיה כמו מחלון הקודם, שמחל על תפקיד הגואל הגדול, והגיע לכליה, והתחייב שריפה למקום, כי נתייאש מהגאולה, כי לא היה בראש שלו להילחם, כי נשבר והלך. הוא לא יהיה כזה. הוא יעבוד, הוא ילחם, הוא ימלא את תפקידו וייעודו, והוא לא יברח כשיגיע רגע האמת. ועובד אדמתו ישבע לחם. הוא גם יזכה לאכול את הלחם, ליהנות מן הפירות. ובאמת בסופו של דבר, ממנו יוצאת מלכות בית דוד. לכן היא קוראת לו עובד, הוא יעבוד, הוא לא יקבל פיק ברכיים ויברח. וישובי הלחם, ישוב כח המלכות המעשית, הנלחמת, של שבט יהודה.

לחמו זו אשתו

התורה מספרת לנו בבראשית לט' [מקור ח'] על יוסף הצדיק שמגיע למצרים, ונמכר לפוטיפר. פוטיפר הזה מחזיק ממנו, ונותן לו את כל המפתחות. מדוע הוא עושה זאת? משום שהוא רואה שכל מה שהוא עושה השם מצליח בידו. ואומרת התורה שם, 'ולא ידע אתו מאומה', כל כך סמך עליו, עד שנתן הכל בידיים שלו, חוץ מדבר אחד, 'כי אם הלחם אשר הוא אוכל'. ומסביר רש"י שם, הלחם היא אשתו, בלשון נקיה. לחמו זו אשתו. תמוה. לחם זאת אשתו, למה? וכי זוגיות עניינה מלחמות ח"ו? ובכל זאת, הרי יש כאן לשון של מלחמה.

זה מאוד מאוד עמוק. יש דברים שהקב"ה נותן לנו אותם עם טיפה התנגדות. תעבוד, - אז תדע להעריך את זה. תתאמץ, - אז תתחבר יותר. תיתן מלחמה כדי לזכות בזה, - אז תאהב יותר. אז תרגיש שזכות בדבר גדול. תעריך את הדבר. כלומר, יש מציאות של מלחמה, שהיא איננה מלחמה של יריבות, של שונאים, אלא שהיא ניגודיות שנועדה כדי להלחם, לחבר. לחמו זו אשתו. איך מלחימים? יש טיפה ניגודיות, והניגודיות הזו, כשמתגברים עליה כדי להתחבר, היא דווקא מחזקת את החיבור.

לחמנו הם

הדבר העמוק הזה נמצא לא רק בעניין איש ואישה. במדבר י"ד [מקור ט'] קָלַב בן יפונה אומר לעם ישראל, כנגד המרגלים שאמרו: ראינו בני ענקים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם, אומר להם כלב: אל תיראו את עם הארץ, אל תפחדו מהכנענים, כי לחמנו הם. מה פירוש לחמנו הם? קודם כל, חשבתם שהחבר'ה המציאו את הביטוי הזה? הם כמו לחם בשבילנו. אז לא. זה לא בא מגולני, זה מכלב בן יפונה. מסביר השפת אמת שלח תר"מ [מקור ט'], את עומק הביטוי הזה. 'דמאן דאכיל דלאו דיליה, בהית לאסתכולי באפיה, לכן עשה השם יתברך, שיזכו בני ישראל בכח מעשיהם, ונקרא לחמנו שלנו'. כלומר, כשאדם אוכל לחם שאינו שלו, זה לחם בושא. הוא מתבייש להסתכל בפניו של מי שנותן לו את הלחם. אז כדי שלא יהיה נהמא דכיסופא, שלא יהיה לחם של בושא, עשה השם יתברך שיכבשו בני ישראל את הארץ, בכח מעשיהם, ונקרא לחמנו שלנו.

כשאנחנו באים לקבל את ארץ ישראל, אם היינו מקבלים את זה כמו ילדים מפונקים: הנה הדלתות פתוחות, קחו במתנה בלי שום מאמץ מצידנו, אז היתה כאן בושא. וגם הקשר אל הארץ, לא היה חזק כל כך. כמו ששגור בפי העם, מה שבא בקלות הולך בקלות. כך גם עלינו לדעת, שכל ההתמודדויות בחיים, הם לטובתנו. כדי שנוזכר כביכול בזכות, בכל הטוב

שרוצים לתת לנו משמים. אם היו נותנים לנו הכול במתנה ובלי מאמץ, לא היינו יודעים להעריך את זה, וזאת גם היתה בושה גדולה. אז כשבאות התמודדויות בחיים, אל תברח.

וכלב ממשיך שם, 'סר צילם מעליהם'. מסביר השפת אמת, שהסיטרא אחרא, זה רק צל. הוא לא באמת בעל קיום אמיתי. אם כך, ישאלו בני ישראל את כלב, מדוע עומדים כאלה ענקים מפחידים מולנו? התשובה היא, בשביל שתזכו, בשביל שתראו אמונה ותלחמו. ואז פתאום תגלו שהכל היה דמיון, קורי עכביש, עננה, בלי מהות, בלי כלום, סתם ערפילים, שלבסוף נמוגו כמו מאליהם.

הרבה פעמים איימו על עם ישראל, גם במדינת ישראל המתחדשת. תראו איזה צבאות אדירים עומדים מולכם. כדאי שתיכנעו וזהו. אל תכריזו מדינה. אל תנסו להילחם. קפלו את הדגלים והיכנעו. ועם ישראל הלך באמונה, ונלחם, ופתאום כמו מגדל קלפים, כל האיומים נעלמו כאילו לא היו אלא הזיה דמיונית. רואים זאת ממש בחוש. כך היה במלחמת ששת הימים, ובמלחמת השחרור, ובמלחמת יום כיפור. אז למה הקב"ה בכלל העמיד אותם מולנו? התשובה היא - לחמנו הם. כל האיומים והמחסומים האלה נועדו, כדי שהחיבור שיבוא אחר כך יהיה חיבור הרבה יותר גדול, כי מסרנו נפשנו על זה. כי נלחמנו על זה. זה לא בא בקלות.

כך גם בעניין לחמו זו אשתו. יש בהתחלה ניגודיות. אתה צריך להתאמץ, ולעבוד קשה בשביל להתחתן, בשביל לבנות בית. אז יש מי שמרים ידיים, והוא טועה. צריך לומר לו, זו היא מלחמה שבאה להלחים אותך, לחבר אותך, עם זו שתהיה אשתך, או עם זה שיהיה בעלך. שתלמד להעריך.

בזיעת אפך תאכל לחם

הלחם רומז לא רק לחיבור בין איש לאשתו, ובין ישראל לארצו, אלא גם לחיבור בין ישראל לקב"ה. העניין מתחיל עוד באדם הראשון. נאמר בבראשית ג' [מקור י']: בזיעת אפך תאכל לחם. אנחנו רגילים לחשוב על הקוצים בשדה, וכל התהליך של הוצאת הלחם מן האדמה, כפי שתיארנו לעיל. אבל זה לא רק זה. יש משמעות עמוקה יותר לפסוק הזה. הקב"ה אומר לאדם, כדי להתחבר אלי, אתה תצטרך מעתה לעבוד ולהזיע. בגן עדן היית מחובר אלי בקלות, לא הערכת את זה, נפלת. עכשיו, כדי להתחבר אלי תצטרך לעבוד קשה, להזיע. הדרך אל החיבור תצריך ממך מלחמה לא פשוטה.

במדבר כח' [מקור י], הקב"ה קורא לקרבנות המוקרבים בבית המקדש: קרבני לחמי. אתם מבינים לבד שהקב"ה אינו אוכל לחם. בויקרא כא' [מקור י], הקב"ה מצוה את ישראל על הכהנים, 'וקדשתו כי את לחם אלוקיך הוא מקריב'. מה זה לחם אלוקיך? ומה עניינו של הכהן בלחמו של הקב"ה כביכול?

אז שימו לב: יש את הקב"ה, ויש את עם ישראל, ויש אהבה עצומה בין הקב"ה לעם ישראל. אבל יש גם מפריעים באמצע. תפקיד הכהן זה לקרב. להלחים אותנו עם השם. המשמעות של הביטוי לחם אלוקיך היא, שהכהן מלחים אותנו עם הקב"ה על ידי הקרבן. יש הפרעות, יש ניגודים, הניגודים נועדו כדי להתגבר עליהם וליצור חיבור גדול יותר. זו אותה תופעה. מה שיש בין איש ואישה, ומה שיש ביננו לבין ארץ ישראל, יש גם ביננו לבין הקב"ה. הקב"ה נלחם עלינו כדי להתחבר איתנו. והכהן נלחם על ההלחמה מהכיוון שלנו. והיום שאין לנו כהנים בעבודתם, אז מעלים תפילות במקום קרבנות, להילחם על זה שעם ישראל יולחם עם הקב"ה, ויתגבר על כל המפריד. אז בעצם אחרי המדרגה הראשונה של המלחמה, המלכות

המעשית, למדנו עכשיו לדעת על החיבור, ההלחמה, הזיווג, שזו מדרגה גבוהה יותר, זו מדרגת היסוד, מדרגה של חיבור.

לכו לחמו בלחמי

אבל יש מדרגה עוד יותר גבוהה. מעל המלכות המעשית, ומעל היסוד החיבורי הזיווגי, בין איש לאשתו, בין העם לארצו, ובין העם לאלוקיו, באה מדרגת התורה, תפארת ישראל.

הפסוק במשלי ט' [מקור יא'] אומר: 'לכו לחמו בלחמי'. מה זה לחמו בלחמי? אומר הגר"א [שם], ש'לחמי' זה התורה שבכתב. לחם זה התורה. ישעיהו הנביא מתנבא בפרק ג' [שם], שהקב"ה יוציא כל משען לחם. מה זה משען לחם? אומרת הגמרא בחגיגה יד. [שם]: בעלי תלמוד. בעלי תורה נקראים משען לחם. מסביר השפת אמת לשבועות תרנ"ב [שם], שתי הלחם בשבועות, קשור במהותו למה שכתוב 'לחמו בלחמי'. זה שתי הלחם, שנים. ישראל ותורה. כי התורה מתקיימת במי ש"ממית" עצמו עליה. אדם שממית עצמו על התורה, הוא מוותר על הרבה דברים רק בשביל לגדול בתורה, אדם כזה נעשה בעצם תורה. דבר ענק. מה זה לחמו בלחמי? לכו תילחמו בלחמי, תהיו לחם בעצמכם, קחו את הלחם שלי, התורה, ותתלחמו בלחם, תהפכו להיות לחם בעצמכם. תדבקו בתורה עד שאתם בעצמותיכם, בעצמכם, תהפכו להיות תורה. שכל מי שמסתכל עליכם, מדבר איתכם, שומע אתכם, נהנה מאורכם, ירגיש שהוא פוגש תורה.

הרב הנזיר תלמידו של הרב קוק, מספר על המפגש הראשון שלו עם מרן הרב. היו לו שאלות פילוסופיות עמוקות, והוא בא אל מרן הרב בתקווה שיפשוט לו ספקותיו. הוא מתאר איך כל הלילה הוא שוכב על משכבו, כשאינו יודע אם אכן יזכה לקבל תשובה לשאלותיו. ואז לפנות בוקר, הוא שומע את הרב מתפלל. ורק משמיעת תפילתו של הרב, נקשרה נפשו בנפשו. הוא אומר, נהפכתי ונהייתי לאיש אחר, יותר משפיללתי מצאתי, מצאתי לי רב. את הפיסקה המתארת מדרגה קדושה זו, הוא שם בתחילת אורות הקודש. חכמת הקודש, המתגלה בתורה, היא נעלה מכל חכמה בזה שהיא מהפכת את הרצון והתכונה הנפשית של לומדיה, לקרבם לאותה הרוממות שהיא בעצמה מתעצמת בה. מה הפירוש? תורה נכנסת לתוך האדם, עושה בו מהפכה, עד שהופכת אותו להיות תורה בעצמו. איך אומרת הגמרא בקידושין? תורה דיליה. למה תלמיד חכם שמוחל על כבודו, כבודו מחול? כי התורה זורמת בתוך הדם שלו, זה הופך להיות חלק מהעורקים, מהדם שלו, מהגוף שלו. הוא הופך להיות תורה. האדם שזוכה להגיע למדרגה הזאת הוא נעשה תורה בעצמו. אז זה לחמו בלחמי.

דיברנו על לחם במובן של מלחמות בית דוד - המלכות. אחר כך המשכנו לזיווג, לחיבור, - היסוד. עכשיו אנחנו מגיעים להתהוות מחודשת - התפארת. אתה לא רק מזדווג עם תורה, אתה הופך להיות תורה. תורה ואתה הופכים להיות עצמות אחת, חיבור אחד, זה לכו לחמו בלחמי.

עץ הדעת חיטה היה

אנו עולים עכשיו למדרגה עוד יותר גבוהה. אני לא עושה את זה באופן תיאטרלי רק בשביל שהשיעור יהיה מעניין. אני רוצה שנבין שאנחנו מטפסים בסולם הקדוש. הגמרא בסנהדרין ע: [מקור יב'] מבררת מה היה עץ הדעת, אותו אילן שאכל ממנו אדם הראשון בחטאו. רבי יהודה אומר, חיטה היה. יש דעה שהיתה זאת תאנה. אבל רבי יהודה אומר חיטה היה, שאין התינוק יודע לקרוא אבא ואמא, עד שיטעם טעם דגן. החיטה נותנת לילד, לתינוק, את הדעת. עניינה של החיטה, שממנה כידוע עושים את הלחם, זה הדעת.

הגמרא בברכות לג. [שם] אומרת לנו שהבדלה בחונן הדעת. כלומר איפה בתפילה עושים את ההבדלה, בין טוב לרע, הבדלה בין קודש לחול, בין אור לחושך, בין ישראל לעמים, איפה? בברכת הדעת. כלומר, תפקיד הדעת הוא לברור ולהבדיל. אבל אין זו פעולת ברירה רגילה, אלא כזאת שבאה על ידי התקשרות אל האור האלוקי, שנותן לנו עיניים לברור ולדעת. לדוגמא, לפעמים אנו בוחנים דבר ואומרים, זה טוב. אבל אם נשים לב, זה לא לגמרי מדויק. צריך לנסר את הדבר, להסיר ממנו חלקים פחות טובים, שנדבקו אל הטוב שבו. יש אנשים שאוהבים להסתכל על החיים באופן פשטני. שואלים אותי, - זה טוב או לא טוב? והתשובה האמתית היא, זה גם טוב וגם לא טוב. והם אומרים לך, לא, אל תענה לי מורכב, תן לי תשובה פשוטה, זה טוב או לא טוב? אם תגיד לו זה לא טוב, הוא מעיף את זה. תגיד לו זה טוב, הוא מחבק את זה לגמרי. אבל זו לא האמת. החיים מורכבים, צריך לדעת לנסר בחיים. העולם הזה מאופיין בעץ הדעת, טוב ורע שמעורבבים ביחד. זהו כל עניינו של העולם הזה. עבודה של בירור, ליבון, זה כל מה שאנחנו עושים פה. בעבודה של בירור, אתה לא יכול לקחת דבר ולהגיד באופן מוחלט זה טוב, או זה לא טוב. יש מורכבות. וצריך לנסר.

הרב קוק מיישם את עניין הניסור גם בהקשר תיקון המידות, - ניסור המידות. האדם שואל, תגיד זה טוב שאני מחזיק מעצמי שיש בי עוצמות? והתשובה היא - תלוי. הוא אומר לך - מה תלוי? טוב או לא טוב, תן תשובה חותכת ונגמור עם זה. אבל העולם הזה הוא תערובת טוב ורע, כי בעץ הדעת יש תערובת טוב ורע. אז אני לוקח את המידה הזאת ואומר, הצד הגאוותני שבה צריך לחתוך אותו, להוציא אותו, אבל הצד שגורם לעשות ולפעול ולהקים ולחדש, זה נהדר. אחד כזה, אם תגיד לו שמידתו זו אינה טובה, הוא יהפוך את עצמו לאיזו נמושה חדלת אישים. הוא יהפוך להיות איזה אחד מסכן. כי הוא איש של עשייה, הוא איש של פעולה מתוך התלהבות. קדימה, נבנה, נעשה. אם אמרת לו, זה לא צנוע להתנהג ככה, מה עשית לזו? מחקת אותו. אתה צריך ללמוד לנסר, למה? כי יש עץ הדעת טוב ורע, יש ערבוביה פה. וצריך לברר את הטוב מן הרע.

אנו נמצאים פה בבית הרב קוק. הנה הכיסא שלו, בית המדרש שלו. הוא עמד מול ציונות-חילונית, שזה לא מובן איך שתי המילים האלה הולכות יחד. ציונות היא דבר יהודי קדוש, ומה עניינה של חילוניות ועזיבת הדת, לציונות. אבל כך היה, מין בלבול כזה. היה אפשר להגיד ציונות חילונית זה לא טוב, וזהו. אמר הרב קוק, מה פירוש זה לא טוב? ארץ ישראל לא טוב? בניין הארץ לא טוב? יהודים עם נשמות קדושות לא טוב? חס ושלום. איך אפשר להוציא מילים כאלה מהפה. אז אמרו לו, ומה עם זה שהם מחללי שבת, זה טוב? והתשובה כמובן שלא, גם זה לא טוב. מה עשה הרב בעצם? עבודה של בירור. אמר להם תראו, הבחינה הזאת לא טובה, אבל כל הצד הזה קודש קודשים. אי אפשר לבוא למציאות כל כך מורכבת, באופן ברוטאלי, ולחתוך בפשטנות לכאן או לכאן, יש פה עבודת בירור מאוד עמוקה.

הדעת המבררת

בואו תראו מקור מאוד אהוב עלי, מאוד מיוחד, בבראשית רבה צג'. המדרש מפרש את הפסוק במשלי כ', 'מים עמוקים עצה בלב איש, ואיש תבונה ידלנה' [מקור יב']. אומר המדרש: לבאר עמוקה, שימו לב, הלשון הזאת היא גם בזוהר הרבה פעמים, כי היו מדברים בקיצור, אבל יש מילה אחת שחסרה פה, - משל. משל לבאר עמוקה, מלאה צונן, בפנים יש מים צוננים נהדרים. והיו מימיה צוננים ויפים, ולא הייתה בריה יכולה לשתות הימנה. בא אחד, וקשר חבל בחבל, ונימה בנימה, משיחה במשיחה, דלה הימנה ושתה. התחילו הכול דולים ממנה ושותים. כך לא זו יהודה, משיב ליוסף דבר על דבר, עד שעמד על ליבו.

זו מידתו של יהודה. זוהי מידתם של מלכי בית דוד. הם פועלים מתוך הדעת האלוקית המבררת. כך אמורה להיות המלכות בישראל. החיים אינם כן או לא. יש פה מציאות מורכבת. אז יש אנשים שאומרים טוב, אם זה ככה אז אני לא רוצה. והוא הולך. הפסיד המסכן. אבל אדם חכם שהולך בדרכו של יהודה בן יעקב אבינו, מה הוא עושה? הוא לוקח את הדלי, קושר חבל בחבל, נימה בנימה, משיחה במשיחה, בסבלנות רבה, עד שמגיע לדבר הנכסף. אז כולם אומרים איזה יופי, גם אני רוצה. אחרי שהוא פתח את הדרך כולם רצים במהירות. אבל הוא יש לו את הסבלנות הזאת לברר. לברר את הטוב מן הרע. הוא לא נרתע מזה שיש רע.

זה מאוד חשוב לחיים. הדרך אל עצמנו עוברת קודם כל בהבנה הזאת, שהעולם הזה כולו, וגם אנחנו בפני עצמנו כמו שתיכף נראה, בנויים מתערובת טוב ורע. אתה מוכרח, את מוכרח, לפתח סבלנות, ולדלות. לקשור חבל בחבל, משיחה במשיחה, לאט לאט, עד שמגיעים לדבר הטוב שמסתתר מאחורי כל הסיבוך והמורכבות. לא באים למצבים מורכבים, ודורשים תן לי תשובות מהירות ופשטניות, ואם לא, אני הולך. אחד כזה הולך, מנסה לברוח מן המורכבות, ומפסיד. בא השני לאט לאט, בסבלנות, מגלה סבלנות גם כלפיה, גם כלפי מחסומים שונים בחיים, ובסוף מגיע ודולה את המים הצוננים והיפים.

הבירור הפנימי

יש גם בירור פנימי, בתוך האדם עצמו. שפת אמת לפרשת ויגש שנת תרנ"ח [מקור יב'], על המדרש הנ"ל, מוסיף ומבאר: וזה בחינת יהודה, להורות הדרך, למצוא כל איש ואיש, את הנקודה הטמונה בו בעצמו. שכל יהודי ימצא את הנקודה הטמונה בו. 'ובחינה זו צריכה בירור, שהיא מעורב בפסולת, והיא בחינת עץ הדעת, שצריך תיקון ובירור'. על איזה פסולת הוא מדבר? על זו שבתוכנו לצערי. הוא ממשיך ומסביר שם, שבכל יהודי יש עץ החיים, בחינת יוסף, היא אותה זרימת חיים שזורמת בפשטות באופן טבעי ונקי משמים אל תוך האדם. ויש את עץ הדעת שזו בחינת יהודה. העבודה הרוחנית של יהודה היא עבודה של בירורים. החיבור הרוחני שלו, לא הולך חלק, הוא צריך לעבוד ולברר. האדם צריך לברר גם את עצמו, בתוך עצמו. והדעת המבוררת הזאת, מגיעה עד למקום של ההתקשרות הכי פנים פנימית של האדם עם הקב"ה. זוהי הבאר שאמר עליה דוד המלך, מי ישקני מים מהבאר אשר בבית לחם. הוא רצה לזכות לרוח הקודש. הוא רצה את אותה עבודה איטית, סבלנית, של בירור הטוב מן הרע, ולהגיע עוד פעם בתוך תוכו, לאותה נקודת חיות אלוקית, נקודת הדעת, המזכה את האדם באור פנימי, שמאיר אותו. בשביל זה, צריך אדם להיות מלא בסבלנות. להכיר את העולם, ולדעת שזה אופיו של העולם, תערובת טוב ורע. אל תוותר על הטוב, בגלל שיש התנגדות של רע. ברר אותו שלב אחרי שלב, ותזכה לאור הדעת האלוקית.

ומוסיף השפת אמת ויגש תרמ"ז [מקור יב'], שכדי לזכות ולהגיע אל השורש האחדותי, בו רואים בבירור שהקב"ה בעצם מחיה את כל העולם, צריך עצות ויגיעות רבות. קח בחשבון, אומר לך השפת אמת, שעבודת יהודה היא עבודה קשה. היא לא הולכת בקלות. המגילה מתארת איך רות סובלת. איך היא עוברת חוויות נוראיות, ומתמודדת עם עוני וביזיונות, השפלה שאין כמוה. עלינו להפנים שצריך סבלנות רבה, ויגיעות אין קץ, לברר את הטוב. לא מוותרים כשלא הולך חלק. נלחמים מבררים וזוכים.

חכמה בינה ודעת

הדעת הזו, עם כל קדושתה השמימית, היא עדיין לא המדרגה הגבוהה ביותר. הפסוק במשלי יח' ד' [מקור יג'] אומר: 'מים עמוקים דברי פי איש, נחל נובע מקור חכמה'. מסביר הגר"א שם, שבדברי תורה של האיש הלומד תורה לשמה, היינו שלומד כדי לגלות את האור הנשמתי של כנסת ישראל, מתגלים המים העמוקים. ומים אלו הם מדרגת הדעת, המכונה מים עמוקים, על שם החכמה והבינה העמוקים, שזורמים לתוכה ומתגלים בה. בואו נסביר בפשטות.

מעל העולם הזה, יש מעיין שנקרא ספירת חכמה. מעיין החכמה הוא אותה 'ראשית', אותו כח אלוקי, שבו נברא העולם. ממעיין זה גם בא השורש לנשמת ישראל. החכמה, ספירת החכמה, שייכת לאין סוף והיא בלתי נתפסת בשכל האנושי. אך למרות ששכלנו לא תופס אותה, היא השורש של השורש של חיינו.

החכמה הזאת יורדת למידה נוספת שנקראת בינה, לא ניכנס יותר מידי לעומק הקבלי של הדברים, אבל נדע שהבינה היא להבין דבר מתוך דבר. הבינה מקבלת אור אלוקי מן החכמה, והיא עולם הנשמות. משם באים הנשמות שלנו. כלומר, החכמה היא השורש של נשמותינו, והבינה היא הנשמה. הדעת מקבלת לתוכה שפע משתי הכוחות האלה, ומורידה אותנו אלינו. החכמה והבינה נקראים עמוקים, משום שהם בלתי נתפסים. אז איך אוכל להוריד את אור האינסוף אלי? איך אגיע אל המים הצוננים שנמצאים בעומק הבריאה? - דרך הדעת. הדעת המבררת את אט. ההולכת ונטהרת ומתקדשת ומתחברת, אל אור ד', אל הטוב המסתתרת, בתוך המציאות המעורבת.

למדנו שהתינוק אינו קורא אבא ואימא, עד שהוא טועם את טעם הדגן. בשביל להגיע לדעת צריך לחם. צריך את החיות שנותנת לאדם את הכוחות, להגיע אל הברור של הטוב מן הרע. לחם, בכל מדרגותיו. לחם כמאכל שמתחבר עם המלחמתיות. כמו שבט יהודה שמופקד על המלחמות, כך כל אחד מאיתנו, דבר ראשון צריך להילחם באופן מעשי. דבר שני, לחם של הזיווג. גם בניית בית וגם הזיווג כלפי שמיא, חיבור עם ד'. יש התנגדות? תתגבר על ההתנגדות כדי שיווצר חיבור גדול. תעבוד, כדי שתזכה לקרבני לחמי. אחר כך מגיעים למדרגת 'לכו לחמו בלחמי'. לתת כל מה שיש לך כדי להתחבר לתורה, עד שאתה מתהווה מחדש בתורה. תורה ואתה זה כבר לא אני ותורה. אלא זה ממש זורם לך בדם. ואז מגיעה עבודת הדעת, שהיא הברור הגדול. זה כבר מגיע למדרגות מאוד עמוקות. ומי שזוכה למדרגה הזאת, הוא כבר זוכה ששני העמוקים, עמוק עמוק מי ימצאנו, מאירים לתוכו. אבל סיפור הלחם אינו נגמר בזה. זה לא יאמן. אבל ככה זה.

הכתר העליון

הגמרא בסנהדרין קב: [מקור יד'] מספרת: רב אשי אמר: למחר נפתח בחברין. כלומר, רב אשי לימד את התלמידים, והגיע לסיפור של מנשה המלך. אז הוא אומר להם בסוף היום: מחר נפתח את הלימוד בסיפור על החבר'ה. הוא התכוון למנשה המלך שעשה חטאים נוראים שלא יאמנו בכלל. אני נזהר בלשוני משום שאני רוצה חלומות טובים בלילה, ותיכף תבינו למה. לאחר שרב אשי אמר כך, בא אליו מנשה המלך בחלום הלילה, ואומר לו: חברך וחבר אביך קראת לנו? אתה כזה גאון וצדיק ואתה מזלזל בי. אז אמור לי אם אתה יודע מהיכן בוצעים את הלחם כשמברכים ברכת 'המוציא'? אומר לו רב אשי: איני יודע. אמר לו מנשה, את זה אתה לא יודע, ואתה קורא לנו חבר'ה? אמר לו רב אשי, מסור לי את התשובה,

ואני אלמדה בבית המדרש משמך. אמר לו מנשה בחלום, מהמקום האפוי ביותר, היכן שהתחיל הלחם להיאפות בראשונה. אמר לו ר' אשי: מאחר שאתם חכמים כל כך בתורה, מה טעם עבדתם עבודה זרה? איך אתה מסביר את זה? אמר לו מנשה: אם היית בדור שלנו, היית מרים את שיפולי גלימתך שיקל עליך לרוץ, והיית רץ אחרי. למחרת אמר רב אשי לתלמידים, נפתח בדברי אנשים גדולים.

בטח אתם מתפלאים מדוע אמר לו מנשה לרב אשי, שהיה ענק עולם, מסדר התלמוד הבבלי, שגם הוא היה רץ אחריו, אם היה באותו דור. אז צריך להבין שיצר עבודה זרה בוטל היום, ולכן אנו מתקשים להבין מדוע זה כל כך משך אותם. אבל אם נתבונן על יצרא דעריות בדור הזה, אולי אנו יכולים קצת להבין. היום אם רוצים למכור לך עוגיה, משתמשים בתמונות לא צנועות. ואנחנו שואלים מה יש לכם? השתגעתם? בסך הכל עוגיה, מה עשיתם ממנה. למה כל המראות האסורים האלה? כשהקב"ה מכניס לעולם יצר, יש לו איזה שהוא תפקיד. לא ניכנס לזה. אבל בדורם היה יצרא דעבודה זרה, זה שיגע אותם, הם היו בטירוף לעבוד עבודה זרה.

מכל מקום, מה משמעות בציעת הלחם מהמקום שנאפה תחילה? מסביר המהר"ל, שהלחם רומז לבריאת העולם, ולכל קומת המציאות של העולם הזה. כשמברכים על הלחם מרימים אותו. מדוע? מה רומזים בכך? הלחם רומז לירידת השפע אשר בו נברא העולם, ובו הוא מתהווה מחדש בכל רגע ורגע. וכשאנו בוצעים מהמקום שנאפה תחילה, אנו רומזים לנקודת הראשית שבה התחיל העולם, שממנה נברא העולם. מה זו נקודת הראשית הזאת? הגענו לכתר העליון. לרצון האלוקי בו הכל התחיל. הרצון האלוקי לברוא עולם.

פתרון החידה

עכשיו אנחנו יכולים להבין את הפסוק מדברי הימים, את כתב החידה שלנו. יואש ושרף נתיאשו מעשיית הגאולה בעבור העם כולו, ונתחייבו שריפה על כך. 'אשר בעלו למואב', לקחו את רות ועורפה. מואביות. 'וישובי הלחם', מי השיבה את המלחמתיות? רות. חזרה, נלחמה. ביזו אותה בשדות עניים ללקט אחרי הקוצרים. היא באה להידבק בישראל במסירות נפש, והם אומרים לה את לא יכולה להתגייר. ובכל זאת היא ממשיכה הלאה. בועז לא גואל אותה, והיא לא מוותרת. היא נלחמת מלחמה שאי אפשר לתאר. בסוף היא מגיעה לשפל הכי נורא. היא צריכה לבזות את עצמה, ללכת כמו איזו אישה שלא שווה כלום, אל הגורן, ולבקש מבעוז הזקן, תגאל אותי. לכן כשכתוב 'כל אשר תאמרי אלי אעשה', קוראים 'אלי' אבל בכתוב יש רווח לבן, לא כתוב כלום. כמו לומר, גמרנו, אני כבר לא כלום. ביטול גמור עד דלית לה מגרמא כלום. ביטלה את עצמה לגמרי. זה ישובי הלחם. היא מחזירה את המלחמתיות.

האישה הזאת הצילה אותנו רבותי, צריך להבין את זה. האישה הזאת הצילה את כל עם ישראל. וישובי הלחם, היא החזירה את המלחמתיות של בית לחם יהודה. אבל תראו את הסיומת, 'והדברים עתיקים', ואומר לנו המדרש שהזכרנו, - עתיק יומין אמרן. עתיק יומין, מה זה עתיק יומין? כביכול מאז ומעולם, עתיק. למי רומזים? לאותה נקודת שמעל כל ראשית, לכתר למעלה, עתיק יומין אמרן.

מלכות בית דוד

הגענו עם הלחם למקום כל כך קדוש. לקודש הקודשים, עתיק יומין. אבל מה רוצים להגיד

לנו כאן? תקשיבו טוב, יש כאן דבר ענק. מרן הרב קוק בעולת ראייה א' עמוד תלב' [מקור טו'] כותב: 'העטרה של מלכות בית דוד שהיא כל כך כוללת, עד שהיא נמשלת אל הבריאה בכללה'. אתם מבינים, מלכות בית דוד כוללת את כל הבריאה בכללה. מה פירוש המילים הקדושות הללו? כאן יש סוד גדול מאד.

למה אנחנו כל כך צמאים למלכות בית דוד? צריך להבין שמלכות בית דוד, זה לא רק מנהיג טוב למדינה, שמסדר לנו את המיסים בצדק, ומטפל בענייני המים, מארגן את הצבא היטב, ומנהל את הממלכה כראוי. זה לא הענין. מלכות בית דוד היא מלכות שיודעת ללכת אל המלחמתיות המעשית, המלכותית. היא יודעת לעלות הלאה עם המעשים שלה, ולהתחבר אל הזיווג שבין ישראל לארץ ישראל, ובין ישראל והקב"ה. היא יודעת לעלות הלאה, אל מלחמתה של תורה. להיות אנשי תורה. הרמב"ם מונה את דוד המלך, כחוליה בשלשלת העברת התורה מסיני. מלכות בית דוד יודעת להתעלות, להיות תורה, להתהוות בתורה, לכו לחמו בלחמי, להפוך לתורה בעצמם. ומשם הלאה, יודעת מלכות בית דוד להתרומם אל הדעת המבררת. לקשור חבל בחבל, חבלי משיח. משיחה במשיחה. רומז למשיח. עד שהיא מגיעה אל הדעת, ועל ידה מורידה אלינו את שני העמוקים, החכמה והבינה. אבל דע לך, היא לא מגיעה רק עד שני העמוקים. היא מגיעה עד עתיק יומין. תיקון המלכות למטה, על ידי כתרה של מלכות בית דוד, מתקן את הכתר העליון, מגיד מראשית אחרית. היא מרוממת את כל הקומה הרוחנית של המציאות, מהמציאות הארצית עד למציאות השמימית, לא רק האינסופית אלא עד למציאות הבלתי נתפסת בכלל, ומביאה את העולם לתכליתו המתוקנת.

צריך להבין שהגעגועים למלכות בית דוד, אינם געגועים רק לראש ממשלה בסדר. אלו הם געגועים למלכות כזאת, שתדע לרומם את המציאות המעשית הארץ ישראלית, עד שכל הקומה הרוחנית, כל שערי השמים לכל מדרגותיהם, מהמקום הבלתי נתפס ועד המציאות הכי מעשית כאן למטה, הכל יאיר בשלימות אחת. קומה ישראלית אלוקית שלימה.

שבועות - הקומה הרוחנית השלימה

בכל חג שבועות, מאירה בישראל הקומה הרוחנית השלימה, מרום רקיע ועד תחתית הארץ. מתאר זאת מרן הרב קוק בעולת ראייה ב', עמוד שה' [מקור טז']. וכך כתב: 'אי אפשר לעולם לסבול את האור של שיר השירים בשבועות, מוכרחים להסתיר את גודל היקר, ברות...'. שיר השירים מגיע בתיאוריו לנקודה הקודש קודשית שיש בתוך נשמת ישראל. והיה ראוי לשיר אותו בשבועות. אבל בשבועות האור כל כך חזק, עד שאי אפשר לדבר על האורות בגילוי. אז לכן מוכרחים להסתיר את גודל היקר, את גודל הגילוי הגדול, בקריאת מגילת רות. גם מגילת רות מגיעה לקודש הקדשים, אבל עם עטיפה מוגנת, של סיפור כביכול פשוט ועממי. והיום נגענו בקדושת המגילה, הגנוזה בתמציתיות אדירה, בביטוי 'בית לחם יהודה'.

ממשיך הרב ומתאר את קדושת היום. הכל שש והכל רועד.. כנסת ישראל, היא השכינה הקדושה, היא נשמתנו, נשמת כלל ישראל, מתעלה. הרוחניות הישראלית של כל הדורות, - שימו לב, כי כל דור מתקן בחינה אחרת באופן מיוחד. אז - הרוחניות הישראלית של כל הדורות, של כל מהלך ההיסטוריה הישראלית, - שזה בעצם מהלך תיקון העולם על כל מדרגותיו, כל העולמים, ספירה אחרי ספירה, - עולה למרומיה. שואבת את האור ממקורו, - עתיק יומין אמרן. פיה מלא נעימות, היא שואבת לתוכה את כל התענוגים של הבשמים שבעדנים. עדנים - זה עוד כינוי לחכמה. גני העדנים מפיקים ריחם הטוב. מה נעים, - נעים זה כינוי לבינה. מה ערב, כל הנשמה תהלל יי.

הרצון מתעלה, השכל מתרחב, למה? כי הכול נפתח, כל צינור החיים לכל מדרגתו, לכל הקומה, משמים לארץ, הכל נפתח, מתפשט ומתמלא אורים, אורים גדולים, טוב ונעים, נחמד ואהוב, יום שמחת גילנו יום מתן תורתנו, יום הביכורים, יום החמישים. תראו כמה שזה יפה. שבועות, הוא גם חג הביכורים. מה רומזים הביכורים? על נקודת הראשית. כמו הבציעה בלחם, כך גם הביכורים, רומזים לאותה נקודת ראשית שממנה נברא העולם. אז שבועות כחג הביכורים רומז לנקודת הראשית. יום החמישים, הוא יום שער החמישים. ומה זה שער החמישים? - התיקון השלם של העולם. בשבועות יש לנו את כל קומת ההיסטוריה, את כל קומת התורה כולה, את קומת התיקון השלם, מהשורש של הביכורים ראשית הבריאה, ועד לתיקון השלם הוא שער חמישים.

ממשיך הרב ואומר, ואנו באים לחוג את חג השבועות, יום אשר עמדנו בקומה הרוחנית הגמורה שלנו, במעמד הר סיני. וזיו הקוממיות מתחדש עלינו בכל שבועות. מה זו 'הקוממיות'? - קומה כפולה, כמו לפני חטא אדם הראשון. הקומה הארצית והקומה השמימית, כקומה אחת שלמה. כל הקומה הרוחנית כולה, מתמלאה בשבועות. בכל שבועות, אנחנו חווים את כל הקומה הרוחנית של תיקון העולם, מהראשית הביכורית ועד למלכות המסיימת. הכול בקומה אחת שלמה. אי אפשר לתאר את אלה האורות. אי אפשר לתאר מה מתרחש בעולם בבוקר חג השבועות. מה קורה בעם ישראל. אי אפשר לתאר את הדבר הזה. האורות בלתי נתפסים. ולכן הרב אומר, היינו צריכים לשיר את שיר השירים, אבל האורות כל כך גדולים, אז מסתירים אותם ברות.

חידוש הנבואה

לסיום, נלמד עוד מקור אחד, שמראה עד כמה מלכות בית דוד זה לא רק עניין של ממשלה, אלא מלכות שיודעת לפתוח את כל הקומה הרוחנית כולה. וצריך לזכור, שפתיחת כל הקומה הרוחנית, מורידה שפע אדיר לעולם, ולא רק עם ישראל מתברך. כל העולם כולו מתברך, על ידי מלכות בית דוד.

הפסוק בעמוס ח' [מקור יז] אומר: הנה ימים באים נאום ד' והשלחתי רעב בארץ. לא כתוב והשלחתי עם כ', אלא והשלחתי עם ח'. מדוע? נסביר בהמשך. עוד נשים לב, מהו הרעב עליו מדובר. לא רעב ללחם, לחם במובן של אוכל, ולא צמא למים, כי אם לשמוע את דברי ד'. עכשיו שימו לב היטב. מהר"י קרא, מפרש את הפסוק בפירושו מדהים, ענק. אומר מהר"י קרא, 'שמשפסקה מלכות בית דוד שוב לא נתנבאו נביאים לישראל, כי אם חגי זכריה ומלאכי'. ממש בא לבכות. אומר לך מהר"י קרא באופן חד משמע, אתה יודע למה אין נביאים? - כי אין מלכות בית דוד. מי שגורם לנביאים להתנבא, זה מלכות בית דוד. הם אלה שיודעים לפתוח במלכות המעשית, ביסוד הזיווגי, בתפארת של תורה, בלחמו בלחמי, בדעת של ההתקשרות, של הברירה, של יהודה בן יעקב, שמוריד את שני העמוקים, ולהגיע עד הדברים העמוקים שעתיק יומין אמרן. כל קומת השפע הרוחני נפתחת, כשיש למטה מלכות בית דוד. אז גם הנביא יכול לקבל את רוח קודשו. אבל משפסקה מלכות בית דוד, שוב לא נתנבאו נביאים לישראל.

אני חושב שהרמז שהוא מצא, הוא במילה 'והשלחתי רעב בארץ, שנכתבה בח'. חסר לנו היום את השולחן ששולח את ברכתו האלוקית. שולחן המלכים של בית דוד, אשר שולח את הברכה לכל המציאות. לשלחן הקדוש הזה, של המלכים הנמשחים על מי השילוח, אנחנו צמאים.

ואל תטעו. מלכות בית דוד איננה ומעולם לא היתה דיקטטורה. אין דבר כזה בעם ישראל. אנשים לא יודעים, לא מבינים, השיטה הדמוקרטית היא שלנו. רק שיטת בחירת המלך לכתחילה היא על פי נביא. הקב"ה אומר מי מתאים להיות המלך. והוא גם הבטיח לדוד המלך, שהמלכים יהיו מזרעו. הקב"ה בוחר לנו את ראש הממשלה. הקב"ה אומר זה הבן אדם. מה יש לך להתווכח איתו? אבל חוץ מזה, המלך מחויב לעקרון החוקיות. רמב"ם מפורש. המלך מחויב בעקרון השוויון, הוא לא יכול סתם להחליט שבעלי המשקפיים ישלמו לו מיסים. כל עקרונות היסוד הדמוקרטיים, שהיום כל העולם מתהדר, כאילו הוא המציא, זה מאיתנו, הכל בא מאצלנו.

מכל מקום מתגעגעים אנחנו למלכות בית דוד בגלל המיוחדות שלה, משום שהיא מוכשרת ויודעת לפתוח את כל המדרגות עד לעומק הבאר העמוקה. עד שהאור מתגלה, והנביאים יכולים להתנבא. והעולם כולו מתמלא בשפע של אור וברכה. בית לחם יהודה.

יש משהו מאוד חדשני שחשבתי לומר, ואני אגיד אותו בזהירות, קחו את זה כמחשבה לא כאמירה. למדנו ש'אין התינוק יודע לקרוא אבא ואמא, עד שיטעום טעם דגן'. התינוק זה בדרך כלל כינוי למציאות המעשית. היא נקראת תינוק ברמת התפתחותה, לעומת האור העליון. 'אין התינוק יודע', פירושו שאין למציאות המעשית את הדעת. שמביאה אותה לקרוא, - לשון חיבה, כמו שפירשו חז"ל על הפסוק 'ויקרא אל משה'. אבא ואימא - אלו הן שני העמוקים, חכמה ובינה. כלומר, אין המציאות המעשית יכולה להגיע אל הדעת, לחיבה וההתקשרות לחכמה ולבינה, 'עד שיטעום טעם דגן'. עד שיטעום טעמו של הלחם. שבו על כל מדרגותיו, יש 'טעם דגן', טעמו של ה'גן' העליון.

חג שבועות שמח!

(א) רות א' א' - ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ, וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב. ויקרא כג' - עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה. לחם תנופה שתיים..

דברים כג' - לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ד'. אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים.

שיחות הרצי"ה במדבר 53 - כשאדם נמצא בביתו, במשפחתו או בבי רבנו, הוא מוגן ומשומר, שקט ושלו, מוקף קירות וקבוע בסדר חיים רגיל. לעומת זאת בדרכים יש סכנות.

(ב) רמב"ם מלכים ד' - ובכל יהיו מעשיו לש"ש, ותהיה מגמתו ומחשבתו להרים דת האמת, ולמלאות העולם צדק, ולשבור זרוע הרשעים ולהלחם מלחמות ה', שאין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות..

שופטים א' - ...מי יעלה לנו אל הכנעני בתחלה להלחם בו? ויאמר ד' יהודה יעלה.

(ג) בראשית יד' - ומלכי צדק מלך שלם, הוציא לחם ויין. רש"י - לחם ויין: כך עושים ליגיעי מלחמה.

(ד) שפת אמת עקב תרמט' - דהנה כתיב, לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ד' יחיה האדם, ופירש האר"י ז"ל, שחיות מאמרו ית' שיש בתוך המאכל הוא חיות אל הנפש, והגשמיית אל הגוף..

- (ה) תהלים קד' – ולחם לבב אנוש יסעד. במדבר טו' יח' – בבואכם אל הארץ... רש"י - ...שבכולך נאמר כי תבא... שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה... אבל זו... בבואכם, משנכנסו בה ואכלו מלחמה, נתחייבו בחלה.
- (ו) ד"ה א' ד' – ..ויואש ושרף אשר בעלו למואב, וישבי הלחם, והדברים עתיקים. ילקו"ש רות תר' - כתיב מחלון וכליון וכתיב ויאש ושרף, רב ושמואל, חד אמר מחלון וכליון שמם ולמה נקרא שמם יואש ושרף, יואש שנתיאשו מן הגאולה, ושרף שנתחייבו שרפה למקום, וחד אמר יואש ושרף שמם, ולמה נקרא שמם מחלון וכליון, מחלון שעשו עצמם חולין, וכליון שנתחייבו כליה, אשר בעלו למואב שנשאו נשים נכריות, וישובי לחם זו רות המואביה שנדבקה בבית לחם, והדברים עתיקים דברים הללו עתיק יומין אמרן.
- (ז) רות ד' – ..ילד בן לנעמי ותקראנה שמו עובד.. משלי יב' יא' – עובד אדמתו ישבע לחם..
- (ח) בראשית לט' – ..ולא ידע אתו מאומה, כי אם הלחם אשר הוא אוכל. רש"י – הלחם היא אשתו. בלשון נקיה.
- (ט) במדבר יד' – ..אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם.. שפ"א שלח תרמ' – דמאן דאכיל דלאו דיליה, בהית לאסתכלוי באפיה, לכן עשה השי"ת שיזכו בני ישראל בכח מעשיהם, ונקרא לחמנו שלנו.
- (י) בראשית ג' – בזעת אפך תאכל לחם.. במדבר כח' – קרבני לחמי.. ויקרא כא' – וקדשתו כי את לחם אלוקיך הוא מקריב.
- (יא) משלי ט': לכו לחמו בלחמי..גר"א: תורה שבכתב. ישעיהו ג': כל משען לחם.. חגיגה יד' - בעלי תלמוד. שפ"א שבועות תרנב' – שתי הלחם.. לחמו בלחמי. במי שממית עצמו עליה.. אדם כזה נעשה בעצם תורה.
- (יב) סנהדרין ע: - ר' יהודה אומר: חטה היה, שאין התינוק יודע לקרוא אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן. ברכות לג. – והבדלה בחונן הדעת. ב"ר צג' - מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה (משלי כ'). לבאר עמוקה מלאה צונן והיו מימיה צוננין ויפין ולא היתה בריה יכולה לשתות הימנה, בא אחד וקשר חבל בחבל וניימה בניימה משיחה במשיחה, ודלה הימנה ושתה. התחילו הכל דולין הימנה ושותין, כך לא זו יהודה משיב ליוסף דבר על דבר עד שעמד על לבו. שפ"א ויגש תרנח' – במד' מים עמוקים עצה וכו'. ..וזה בחי' יהודה להורות הדרך. למצוא איש הנקודה הטמונה בו, ובחינה זו צריכה בירור, שהיא מעורב בפסולת, והיא בחינת עץ הדעת, שצריך תיקון וביירור. שם תרמז' – שאחדות שבעוה"ז צריך עצות ויגיעות רבות, עד שיכולין לקשר הכל בשורש האחדות.
- (יג) משלי יח' ד' – מים עמוקים דברי פי איש, נחל נובע מקור חכמה. גר"א – איש .. והוא הלומד לשמה.. והן ג' דרגין: חכמה בינה ודעת שזוכה להם. 'מים עמוקים' הוא בסוד הדעת שכלול משני עמוקים, ועמוק עמוק מי ימצאנו. 'נחל נובע' הוא בסוד בינה, כמו שנאמר 'ונהר יוצא מעדן', 'מקור חכמה' - כמשמעו.
- (יד) סנהדרין קב: - רב אשי.. אמר: למחר נפתח בחברין. אתא מנשה איתחזי ליה בחלמיה. אמר: חברך וחבירי דאבוך קרית לן? מהיכא בעית למישראל המוציא? - אמר ליה: לא ידענא. - אמר ליה: מהיכא דבעית למישראל המוציא לא גמירת, וחברך קרית לן? - אמר ליה: אגמריה לי, ולמחר דרישנא ליה משמך בפירקא. - אמר ליה: מהיכא דקרים בישולא. אמר ליה: מאחר דחכימתו כולי האי, מאי טעמא קא פלחיתו לעז? א"ל: אי הות התם - הות נקיטנא בשיפולי גלימא ורהטת אבתראי. למחר אמר להו לרבנן: נפתח ברבוותא.
- (טו) עול"ר א' תלב' - העטרה של מלכות בית דוד, שהיא כל כך כוללת, עד שהיא נמשלת אל הבריאה בכללה.
- (טז) עולת ראי"ה ב' שה' – אי אפשר לעולם לסבול את האור של שיר השירים בשבועות, מוכרחים להסתיר את גודל היקר, ברות... הכל שש והכל רועד.. כנסת ישראל מתעלה, הרוחניות הישראלית של כל הדורות, של כל העולמים, עולה למרומיה, שואבת את האור ממקורו, פיה מלא נעימות, היא שואפת אל תוכה את כל התענוגים של הבשמים שבעדנים, גני העדנים מפיחים ריחם הטוב, מה נעים, מה ערב, כל הנשמה תהלליה. הרצון מתעלה, השכל מתרחב, מתפשט ומתמלא אורים אורים גדולים. טוב ונעים, נחמד ואהוב, יום שמחת גילנו יום מתן תורתנו, יום הבכורים, יום החמישים.. ואנו באים לחוג את חג השבועות, יום אשר עמדנו בקומה הרוחנית הגמורה שלנו, וזיו הקוממיות מתחדש עלינו בכל שבועות.
- (יז) עמוס ח' - הנה ימים באים נאום ד', והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם ולא צמא למים, כי אם לשמוע את דברי ד'. מהר"י קרא - שמשפסקה מלכות בית דוד, שוב לא נתנבאו נביאים לישראל כי אם חגי זכריה ומלאכי.

ללמוד הרב קוק – ולהבין כל מילה,

לספוג את האורות בכל העומק והמרחב,
להעמיק בהבנה עצמית אישית וכלל ישראלית,
להתחזק ולהתעלות בעבודת ד' טהורה ואמיתית,
לדעת היכן אוחזת גאולת ישראל, מה השלב הבא,
ומה צריך לעשות...

כל זמן וזמן - 3180

בבית המדרש הקדוש, של מרן הראי"ה קוק זצ"ל

עם הרב יצחק חי זאגא

בכל יום חמישי 20:00-22:00

ב'בית הרב', רח' הרב קוק 9 ירושלים

כאמס מולאניס!

לשיעורים נוספים הכנסו לאתר - 'רוח ירושלמית' - yerushalayim.tv

לתגובות, הערות, הצטרפות לרשימת תפוצה, ויצירת קשר -

toratharav@gmail.com

טל' הרב זאגא - 058-5-216-216

טל' לברורים: משה - 050-6238-938 בין 17:00-19:00

המעוניינים לתרום להוצאת עלוני שיעורים נוספים, יצרו קשר עם משה בטלי הנ"ל